

Møte fredag den 21. mars kl. 10President: **I n g e L ø n n i n g**

D a g s o r d e n (nr. 63):

1. Redegjørelse av statsministeren om Irak-spørsmålet
2. Referat

S a k n r . 1

Redegjørelse av statsministeren om Irak-spørsmålet

Statsminister Kjell Magne Bondevik: Krigen i Irak er nå inne i sitt andre døgn. TV-bildene bringer glimt fra de militære aktiviteter og kamphandlinger inn i alle norske hjem.

Norge er ikke med i denne krigen, men den berører oss alle.

Krig er alltid et onde. Også denne gang gjelder våre største bekymringer sivilbefolkningen. Den har lidd lenge under Saddam Husseins despotiske regime – med kriger og undertrykkelse. Nå lever den jevne iraker i nagen- de uvisshet om hva denne krigen kan medføre.

Norges holdning er klar. Vi kan ikke støtte denne krigen. Norge har konsekvent fastholdt at militære aksjoner må ha en klar folkerettslig forankring gjennom et nytt vedtak i Sikkerhetsrådet. Et slikt vedtak er ikke fattet.

Den norske regjering har – med bred støtte i Stortinget – konsekvent støttet FN's strategi for en avvæpning av Irak. Norge var med da Sikkerhetsrådet 8. november i fjor enstemmig vedtok resolusjon 1441. Den viste en vei som vi gav vår fulle støtte, en vei vi har kalt FN-sporet.

Vi hadde håpet at Saddam Hussein ville etterkomme de mange bindende krav FN har stilt til ham, slik at vi kunne fått en fredelig løsning på denne konflikten.

Iraks regime samarbeidet gradvis mer, men bare halvhjertet og motstrebende. Irak har ikke oppfylt kravene i resolusjon 1441. Etter hvert gav diplomatiet, våpeninspeksjonene og økende militært press større resultater. Derfor ønsket vi å gi FN's våpeninspektører mer tid, samtidig som Irak ble avkrevd konkrete nedrustningsskritt innen stramme, men gjennomførbare tidsfrister.

Det er dypt beklagelig at Sikkerhetsrådet ikke klarte å bli enig om veien videre. Vi appellerte i det lengste til Sikkerhetsrådet om å samle seg om en omforent strategi – i samsvar med resolusjon 1441. Det ville ha gitt den største muligheten for fred. Slik gikk det ikke.

Vi har ønsket å løse Irak-konflikten på en fredelig måte. Nå blir den gjort opp med militære midler.

Å vinne krigen er én ting. Noe helt annet er å vinne freden etterpå. I dette øyeblikk er det stor usikkerhet – både om krigens gang og om de internasjonale og mer langsiktige konsekvenser.

Vi står i en situasjon som er krevende for oss alle. Vi kjenner på sterk uro over hva utviklingen kan bringe.

I denne situasjonen vil jeg framheve tre viktige anliggender:

For det første håper vi at de militære operasjoner kan avsluttes raskest mulig.

For det andre: Det er viktig at sivilbefolkningen skånes mest mulig, og at deres lidelser lindres gjennom effektive humanitære bidrag.

Og for det tredje: I et lengre perspektiv må Irak – og Midtøsten-regionen for øvrig – sikres en stabil framtid med fred, frihet og demokrati.

Norge skal aktivt bidra til å lindre nød gjennom humanitær bistand!

Norge er også rede til å bidra til oppbygging av det irakiske samfunnet etter at krigen er avsluttet.

Men vi vil mer enn dette.

Vi vil se vårt arbeid for fred og sikkerhet i et videre perspektiv.

Regjeringen vil derfor målbevisst arbeide for:

- at hele Midtøsten-regionen stabiliseres, og at det skapes framgang i den fastlåste konflikten mellom israelerne og palestinerne
 - at samholdet i den globale alliansen mot terror fremmes, og at grobunnen for hat og terrorisme fjernes
 - at splittelsen i de internasjonale samarbeidsfora overvinnes – og at FN styrkes som fredsorganisasjon
- Vi må ikke slå av på våre mål:
- fred i Midtøsten
 - trygghet mot internasjonal terror
 - styrking av folkeretten og FN som fredsorganisasjon
- Det er disse mål vi nå må ha blikket rettet mot.

Både i FN, NATO og EU har vi opplevd spenninger og uenighet i denne sak. Motsetningene var sterke. Heller enn å sementere splittelsen trenger vi nå å bygge broer. Norge vil bidra til at vi raskest mulig kan normalisere samarbeidet i de organer hvor vi er med. Blikket må derfor nå rettes framover.

I dette perspektiv vil jeg også se dagens konfliktsituasjon i Irak og de utfordringer den stiller oss overfor.

Mange har et vagt bilde av Irak. Det er verdt å minne om at i dette området lå en av vår sivilisasjons vugger. Mesopotamia gav verden det første alfabet 2 500 år før Kristus og det eldste lovverk 1 750 år før Kristus. Uttrykket «øye for øye, tann for tann» er tatt fra henholdsvis paragrafene 196 og 200 i Hammurabis lovverk. Irak er også opprinnelseslandet til Gilgamesj, et av verdens eldste bevarte litterære verk fra ca. 2 000 år før Kristus. Babels tårn og De hengende haver ble bygd i Irak.

Dette kulturlandet, rikt på olje, er blitt ødelagt av despoten Saddam Hussein. Det er en tragedie. Han har startet kriger mot to naboland, med enorme tap av menneskeliv og utarming av landet som resultat.

Han har brukt kjemiske våpen mot det kurdiske mindretallet. Bare i byen Halabja døde mellom 3 500 og 5 000 mennesker for 15 år siden. Mellom 50 000 og 100 000 irakiske kurdere døde som resultat av systematiske bortføringer, henrettelser og gassangrep fra februar til september 1988.

Bare tre år etter angrep han shiamuslimene i sør, som hadde gjort opprør i kjølvannet av Golf-krigen. Trolig ble nær 30 000 mennesker drept av regimet under denne kampanjen.

Områdene til våtmarksaraberne ble tørrlagt ved hjelp av nye dreneringssystemer. En flere tusen år gammel kultur ble utslettet.

At Saddam Hussein i dag ser «skriften på veggen» – et uttrykk som for øvrig kommer fra en bibelfortelling som finner sted nettopp i Babylon – bør vi derfor egentlig glede oss over. Det vi beklager, er måten det skjer på.

Etter Golf-krigen i 1991 har FNs sikkerhetsråd vedtatt en rekke resolusjoner om Irak. Våpeninspektører fra FN og Det Internasjonale Atomenergibyrådet har gjort en stor innsats for å kontrollere om Irak har ulovlige masseødeleggelsesvåpen og sikre dokumentert ødeleggelse av disse.

Saddam Husseins regime oppfylte ikke sine forpliktelser til aktivt samarbeid med inspektørene. Likevel ble forbudte våpen funnet. I perioden fram til 1998 ble mye av Iraks masseødeleggelsesvåpen destruert. Inspeksjonene førte til ødeleggelse av langt flere av disse våpnene enn det som ble ødelagt gjennom Golf-krigen.

Våpeninspeksjonene måtte avbrytes i 1998 på grunn av Iraks handlemåte. De kom ikke i gang igjen før etter at Sikkerhetsrådet vedtok resolusjon 1441 den 8. november 2002.

Det har vært bred enighet om at Irak ikke har oppfylt sine forpliktelser i henhold til denne resolusjonen. De har etter hvert samarbeidet bedre om prosess, men langt fra godt nok på innhold når det gjelder å gi tilfredsstillende dokumentasjon på at forbudte våpen virkelig er ødelagt. Kontrollerte ødeleggelser av Al-Samoud-raketter har imidlertid funnet sted. Det var positivt.

Uenigheten i Sikkerhetsrådet har derfor ikke stått om hvorvidt Irak har misligholdt sine forpliktelser – det er det enighet om – men hvorvidt framgangen i kontroll- og nedrustningsarbeidet har gjort det riktig å gi mer tid til å fortsette arbeidet for avvæpning av Irak på fredelig vis.

På tross av at Irak har misligholdt resolusjon 1441, kom den norske regjering til at våpeninspeksjonene burde ha fortsatt fordi det var gjort framgang. Det burde vært utarbeidet et konkret arbeidsprogram med oppnåelige tidsfrister.

Hvis Irak hadde utvist et fullstendig samarbeid, kunne dette gitt håp om en fredelig løsning. Vi ønsket at en gikk lenger på fredens vei og utprøvde den.

Fra norsk side vil vi sterkt beklage at Sikkerhetsrådet ikke maktet å arbeide seg fram til en omforent strategi for det videre arbeid med Irak-spørsmålet. Skal rådets autoritet og evne til å løse sine oppgaver opprettholdes, kreves vilje til kompromiss og til å respektere rådets spesielle posisjon i spørsmål om trusler mot internasjonal fred og sikkerhet.

Vi har sett det som maktpåliggende å bidra til at Iraks masseødeleggelsesvåpen avskaffes uten bruk av militær makt. Bruk av militær makt må alltid være absolutt siste utvei når alle andre er utprøvd og hvis alternativet er verre. Den samme etiske grunnholdning lå til grunn for de vurderinger og de valg vi gjorde i forbindelse med terroristnettverket Al Qaida og det brutale Taliban-regimet i Afghanistan og i forbindelse med operasjonene i Kosovo. Da ble som kjent våre konklusjoner en annen – da støttet vi de militære aksjonene.

Det faktum at en del land har gått til militæraksjon mot Irak uten autorisasjon fra et nytt sikkerhetsrådsvedtak, har ført til en debatt om denne krigens forhold til folkeretten. Sveriges statsminister har uttalt at USA bryter med folkeretten. Fra britisk og dansk side er det derimot lagt fram argumentasjon for at en folkerettslig forankring finnes.

Dette har vært nøye vurdert på norsk side. Regjeringen bygger på folkerettslige vurderinger fra vårt eget utenriksdepartement og dets ekspertise, som jeg ikke har funnet det riktig å legge politiske føringer på. Oppsummeringsvis kan det på denne bakgrunn sies:

Ved sine fortsatte brudd på resolusjon 1441 er det ingen tvil om at Irak har utsatt seg for de alvorligste følger.

De materielle folkerettslige kravene for maktbruk i samsvar med FN-pakten og resolusjon 1441, sett i sammenheng med resolusjonene 687 og 678, er derfor klart til stede.

Men FN-pakten og systemet i resolusjon 1441 viser imidlertid også at det er prosessuelle krav som skal ivaretas, dvs. krav til framgangsmåte for å iverksette maktbruk. Dette innebærer at Sikkerhetsrådets syn må komme klart til uttrykk. Vi må konstatere at Sikkerhetsrådet ikke ble enig om et nytt vedtak som faktisk konstaterte at den siste mulighet for en fredelig løsning var uttømt, noe som i tilfelle – hvis de hadde blitt enige om det – ville gitt et ubestridelig folkerettslig grunnlag for maktanvendelse. Folkerettslig kan det selvsagt reises spørsmål ved om maktbruk uten et nytt FN-vedtak er i samsvar med FN-pakten. Men fraværet av et nytt sikkerhetsrådsvedtak innebærer ikke uten videre at militære operasjoner derved er i strid med folkeretten.

For å summere opp disse folkerettslige betraktningene på dette punkt:

Ut fra innholdet i de vedtak som tidligere er fattet, og som er bekreftet i resolusjon 1441, utsetter Irak seg for meget alvorlige konsekvenser ved det fortsatte vesentlige mislighold av denne resolusjonen.

Men uten et nytt vedtak av Sikkerhetsrådet foreligger det ikke et klart folkerettslig grunnlag for maktanvendelse.

Dette er vår oppfatning, samtidig som vi er klar over at andre vil argumentere for andre syn. Men Regjeringens holdning er ikke først og fremst basert på juridiske og folkerettslige vurderinger. Regjeringen har ut fra en helhetsvurdering truffet en politisk konklusjon, og den er klar. Vi kan ikke gi vår tilslutning til denne militære operasjonen. Dette er mer en politisk enn en rettslig vurdering.

Allierte og nærtstående land har hatt ulike syn på sider av Irak-konflikten. Våre synspunkter er vel kjente i andre land. Jeg redegjorde selv for disse, bl.a. i en samtale med president Bush for knapt en uke siden. USA respekterer våre posisjoner og legger samtidig avgjørende vekt på å videreføre det utmerkede og langvarige samarbeidet som har vært mellom Norge og USA. Presidenten understreket da også selv i samtalen at det er naturlig med diskusjoner og meningsforskjeller mellom venner og allierte. Vi var enige om at det nære og gode samarbeidet mellom våre to land vil fortsette.

Vi har dessverre sett at det har oppstått spenninger innenfor NATO i håndteringen av Irak-situasjonen. At vi opplever denne typen motsetningsforhold i et fellesskap av 19 demokratiske land, er noe vi må regne med. Det er imidlertid viktig at vi nå kan legge uoverensstemmelsene bak oss.

Uenigheten i håndteringen av Irak-krisen går både mellom europeiske allierte og over Atlanteren. Vi står med andre ord ikke overfor et motsetningsforhold mellom Europa og USA.

Norge var gjennom hele den kalde krigen blant de NATO-land som hadde klare fordeler av alliansesolidariteten. Nå er Tyrkia som naboland til Irak spesielt utsatt. Dette er bakgrunnen for de tiltak som er iverksatt fra NATOs side for å trygge Tyrkias sikkerhet. Dette omfatter kontinuerlig overvåking av tyrkisk luftrom og utplassering av rakettsystemer for å avskjære fiendtlige angrep. I tillegg bidrar NATOs medlemsland med utstyr for å beskytte sivilbefolkningen mot angrep med kjemiske og biologiske våpen.

Norge er blant de NATO-land som har bidratt vesentlig til dette, og vi har imøtekommet behov som Tyrkia har definert som særlig viktige. Våre bidrag følger naturlig av våre allianseforpliktelser og er et synlig uttrykk for solidaritet med våre alliansepartnere.

Det er nå viktig at samholdet i FNs sikkerhetsråd og i NATO gjenetableres. Bare ved et slikt sterkt internasjonalt samhold er vi i stand til å møte dagens globale utfordringer og trusler.

Vi vet ennå ikke hvor stort det humanitære hjelpebehovet blir i forbindelse med den pågående konflikten i Irak. Scenarioene varierer sterkt. Ikke minst er det stor usikkerhet om hvor store flyktningstrømmene blir.

Uansett er Norges holdning klar. Regjeringen er innstilt på å gjøre sitt ytterste for å avhjelpe den humanitære situasjonen, som kan bli svært vanskelig. Norge har allerede avsatt 160 mill. kr til humanitære hjelpetiltak, hvorav 130 mill. kr allerede er utbetalt. Norske frivillige organisasjoner har hittil fått utbetalt 75 mill. kr.

Regjeringen er i tiden framover innstilt på å øke den humanitære innsatsen og å delta i oppbyggingen av Irak etter krigen.

En stor del av den irakiske befolkningen er avhengig av den matdistribusjon som skjer med basis i det FN-styrte «olje for mat»-programmet. Inntekter under «olje for mat»-programmet vil fortsatt kunne finansiere betydelig matvarehjelp. Utenriksministeren sendte i går et brev til FNs generalsekretær hvor han støttet en videreføring av programmet. FNs generalsekretær anmodet i går Sikkerhetsrådet om midlertidig videreføring av «olje for mat»-programmet. Anmodningen drøftes nå i rådet.

Det er prinsipielt viktig at det skilles klart mellom militær innsats og sivil nødhjelp. Det har også betydning for hjelpepersonellens sikkerhet.

Etter vårt syn må FN få et hovedansvar for den humanitære innsatsen i Irak. Jeg er derfor svært glad for at generalsekretær Kofi Annan har gjort det klart at FN er villig til å ta på seg en slik rolle.

Vi har allerede drøftet den humanitære innsatsen med FN i Genève og i New York, med det internasjonale Røde Kors-systemet og med frivillige organisasjoner. Vi vil også trekke på våre nasjonale beredskapsordninger for nødhjelpsprodukter og personell, som har vært brukt også i tidligere internasjonale kritesituasjoner.

Vi må se i øynene at den militære aksjonen mot Irak kan få innvirkninger på hele regionen. Den vil kunne få negative konsekvenser for arbeidet med å få i gang igjen den fastlåste dialogen mellom israelere og palestinere. Vi må for all del unngå at konflikten sprer seg, og at vi får en ytterligere forverring av voldsspiralen mellom israelere og palestinere. Norge vil fortsette sitt aktive engasjement og støtte opp under de anstrengelser som nå gjøres for å bringe partene tilbake til reelle forhandlinger, først og fremst gjennom den såkalte Kvartettens bestrebelser.

Vi er kjent med at Mahmoud Abbas – bedre kjent som Abu Mazen – nå har akseptert posisjonen som palestinsk statsminister. Jeg håper og tror at utnevnelsen av ham vil føre til at begge parter vil intensivere arbeidet for varig fred. Det er også positivt at USA har forpliktet seg til å spille en aktiv rolle for en slik løsning, noe også president Bush understreket i vår telefonsamtale. Amerikanerne har signalisert at de med det første akter å legge fram det såkalte veikartet for fred.

Situasjonen i Irak har medført utbredt frykt for nye terroraksjoner flere steder i verden. Men i Norge vurderes terrorfaren som generelt lav. Det er imidlertid et høyt sikkerhetsnivå i tilknytning til enkelte lands representasjoner i Norge. Forsvaret har derfor innført økt vakthold ved militære avdelinger og installasjoner. Regjeringen har organisert et arbeid med løpende beredskapsvurderinger.

Som følge av terroranslaget mot USA den 11. september 2001 er det allerede iverksatt en lang rekke tiltak for å redusere samfunnets sårbarhet mot terrorisme. Nasjonale beredskapstiltak er blitt gjennomgått og styrket. Krisepplaner på sentralt, regionalt og lokalt nivå er oppdatert, og det er iverksatt enkelte akutte tiltak for å styrke Norges evne til å forhindre terrorangrep og redusere sårbarheten i kritiske samfunnsfunksjoner. Videre er det foretatt en bred gjennomgang av beredskapen i sivil sektor og en styrking av denne med om lag 500 mill. kr. Den helsemessige beredskapen mot kjernefysiske, biologiske og kjemiske midler, den såkalte ABC-beredskapen, er dessuten blitt betydelig oppgradert.

Vi følger nøye med på utviklingen av trusselbildet mot norsk skipsfart, særlig i Golfen. Vi har en løpende dialog med næringen om beredskapsopplegget.

Norge vil fortsette sitt aktive engasjement for å bidra til bekjempelse av internasjonal terrorisme gjennom FN og NATO. Kampen må føres med et bredt sett av virkemidler. Det er nødvendig om vi skal lykkes. Samtidig vet vi at denne kampen kommer til å bli langvarig. Skal vi vinne fram, er det avgjørende at den globale alliansen som ble dannet etter terroranslagene den 11. september 2001, videreføres. Norge vil opprettholde sitt sterke engasjement. Vi deltar aktivt i kampen mot terror med økonomiske, politiske, juridiske og militære bidrag. Vi videre-

fører vårt omfattende engasjement i Afghanistan for å bekjempe terror og gjenoppbygge landet.

Norge har alltid lagt til grunn at det er FNs sikkerhetsråd som har hovedansvaret for opprettholdelsen av internasjonal fred og sikkerhet. FN er en av bærebjelkene i vår utenriks- og sikkerhetspolitikk. Vi må arbeide innenfor rammen av verdensorganisasjonen når vi søker løsninger på internasjonale konflikter. Regjeringen vil arbeide aktivt for å styrke FN. Vi ønsker at organisasjonen skal være et mest mulig slagkraftig instrument. FN skal være vår fremste fredsorganisasjon i arbeidet for internasjonal sikkerhet og fred.

Det har vært helt avgjørende for oss at Irak-spørsmålet også skulle håndteres av FNs sikkerhetsråd. Både mens Norge var medlem av rådet og senere, har vi konsekvent holdt fast ved at FN har hovedansvaret, og at det tilsier at FN-sporet skal følges. Vi har aktivt forsøkt å fremme vårt syn overfor Sikkerhetsrådets medlemmer, også etter at vi selv trådte ut av rådet.

FNs sikkerhetsråd har i Irak-spørsmålet opplevd et tilbakeslag. Vi må gjøre alt vi kan for at dette skal bli en kortvarig episode. FN har nemlig opplevd tilbakeslag før og har kommet sterkt igjen. Ingen andre kan fylle FNs rolle i en stadig mer globalisert verden. FN blir stadig mer uunnværlig. Vi ser allerede tegn til at Sikkerhetsrådets medlemsland – uavhengig av ulikt syn på Irak-spørsmålet – raskt ønsker FN inn igjen på banen. Det lover godt, og det vil være en utvikling som Norge gir sin helhjertede støtte.

La meg avslutningsvis oppsummere mine hovedpoeng:

Gjennom mange år har Iraks masseødeleggelsesvåpen voldt verdenssamfunnet bekymring – med god grunn. Irak har gjentatte ganger misligholdt de forpliktelsene FN har pålagt landet.

På basis av Sikkerhetsrådets resolusjon 1441 ble våpeninspeksjonene satt i gang igjen før jul. Irak har ikke samarbeidet slik resolusjonen forutsatte. Men inspeksjonene viste framgang, og vi ønsket derfor å gi inspektørene mer tid.

Sikkerhetsrådet maktet ikke å finne en samlende løsning, noe Norge sterkt beklager. USA og Storbritannia har på dette grunnlaget startet krig, noe Norge ikke kan støtte når den militære maktbruk ikke har forankring i et nytt sikkerhetsrådsvedtak.

Men i denne situasjonen vil Norge stille opp med humanitær hjelp og etter hvert også bidra til oppbyggingen av Irak etter krigen.

Regjeringen vil samtidig understreke betydningen av å bidra til å løse konflikten mellom israelere og palestinere. Det er en nøkkel til både å sikre disse to folk en framtid i sikkerhet og til å redusere spenningsnivået i hele regionen.

Det vil også være en prioritert oppgave for Regjeringen å bidra til å overvinne de motsetninger vi har sett innen internasjonale organisasjoner som FN og NATO. For Norge vil oppslutning om det multilaterale samarbeidet gjennom FN og det transatlantiske samarbeidet basert på NATO fortsatt være bærebjelker i norsk utenrikspolitikk.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det åpnes for en kort kommentarrunde, begrenset til ett innlegg på inntil 5 minutter fra hver partigruppe og eventuelt et avsluttende innlegg fra statsministeren.

– Det anses vedtatt.

Jens Stoltenberg (A): Først vil jeg takke statsministeren for redegjørelsen.

Redegjørelsen viser at det er et bredt flertall i Stortinget som stiller seg bak det som er en viktig hovedlinje i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk, og det er at bruk av militær makt bare kan finne sted med en klar forankring i folkeretten. Derfor har vi hele tiden vært enige i at bruk av militær makt mot Irak bare kunne skje etter et nytt og klart vedtak i FNs sikkerhetsråd. Det er ikke situasjonen i dag, og derfor kan vi ikke støtte krigen mot Irak. Der deler vi de vurderingene som statsministeren har lagt fram for Stortinget i dag.

Arbeiderpartiet gav sin støtte til at Norge var med på å gi klar beskjed til Saddam Hussein om at maktbruk kunne bli nødvendig, da vi stemte for Sikkerhetsrådets resolusjon 1441 i fjor høst. Når vi ikke kan gi vår støtte til de militære operasjoner som nå er igangsatt, er det fordi mulighetene til fredelig avvæpning gjennom FNs våpeninspektører ikke er uttømt. Dette arbeidet var tvert imot i ferd med å gi resultater.

Men forutsetningen for fortsatte våpeninspeksjoner var fortsatt militært press mot Irak. Å være for fredelig avvæpning av Irak, men mot trussel om bruk av militær makt gir ingen mening.

Bruk av militær makt må være det absolutt siste virkemidlet. De menneskelige lidelsene og de politiske konsekvensene av en krig er så store at alt annet må forsøkes før dette virkemidlet tas i bruk. Verden er ikke blitt overbevist om at alle muligheter er utprøvd. Begrunnelsen for å gå til krig er ikke godtgjort.

Det hviler et tungt ansvar på Saddam Hussein for den situasjonen som nå har oppstått. Det irakiske regimet har gjennom flere tiår begått grove og alvorlige overgrep mot land i regionen og mot sitt eget folk. Det er et betydelig dilemma for verdenssamfunnet at dette har kunnet pågå så lenge, og at Saddam Hussein gang etter gang har oversett pålegg fra FNs sikkerhetsråd. Det stiller i seg selv folkeretten på en alvorlig prøve.

Krigen er nå et faktum. Vi må nå håpe at kamphandlingene blir så kortvarige som overhodet mulig, og at de sivile tapene blir så små som mulig.

I tiden som kommer, må Norge spesielt bidra på tre områder:

For det første må Norge bidra aktivt i det humanitære hjelpearbeidet som det allerede er et stort behov for. Vi må være beredt til å øke den humanitære innsatsen gjennom FN og internasjonale og nasjonale humanitære organisasjoner. Regjeringen har bred støtte i Stortinget for å gi betydelige bidrag til det humanitære hjelpearbeidet. Jeg går ut fra at Regjeringen vil holde Stortinget informert om hva den gjør, og at den om nødvendig kommer til Stortinget med forslag om tilleggsbevilgninger dersom det er nødvendig for å gi den nødvendige bistand til

det humanitære hjelpearbeidet. Jeg ønsker også velkommen initiativet fra FNs generalsekretær Kofi Annan om mulige justeringer i «olje-for-mat»-programmet. Det er bra at Regjeringen følger opp dette.

For det andre må vi sørge for at når de militære aksjonene er over, må det internasjonale samfunnet være med på å bygge opp igjen Irak, og det må arbeides for at FN igjen må spille den ledende rollen i dette arbeidet.

Og for det tredje: Norge må nå kreve at det settes inn en ny giv i forhold til Palestina/Israel-konflikten. Vi må forvente at amerikanerne viser at de mener alvor med sitt utspill om å få fortgang i fredsprosessen, og at de legger fram et nytt såkalt veikart.

Vi kunne ikke forhindre krigen, men vi kan ha en klar holdning til hva som skal skje etter at de militære aksjonene er over. På den måten kan Norge gi sitt bidrag til å forsøke å redusere de negative følgene denne konflikten kan få for det irakiske folk, for Midtøsten som region, og for hele verdenssamfunnet. På den måten kan vi bidra til å styrke folkeretten, styrke NATO og styrke arbeidet for at FN spiller den sentrale rollen for å sikre fred og sikkerhet i verden.

Oddvard Nilsen (H): La meg i likhet med foregående taler få begynne med å takke statsministeren for en god, en klar og en bred redegjørelse.

Den bekreftet den faste linjen som Norge har hatt i Irak-spørsmålet. Den påpeker at krig er et onde, og at vi derfor bør gjøre alt vi kan for å unngå en væpnet konflikt. Det har Regjeringen gjort ved konsekvent å følge FN-sporet og understreke at en eventuell militær aksjon må forankres i folkeretten og i et nytt vedtak i Sikkerhetsrådet. Dette er en linje som har bred politisk støtte i Stortinget, og jeg uttrykker glede over at Arbeiderpartiets leder nå i sitt innlegg understreket nettopp det. Det er en styrke for dette landet, og det er jeg glad for.

Norge har alltid arbeidet for et sterkt og fungerende FN. Det er grunn til dyp bekymring over at FNs sikkerhetsråd etter tolv år med resolusjoner, vedtak og press ikke klarte å samle seg i Irak-spørsmålet. Mye kunne vært sagt om det, men etter min mening har noen av stormaktene i Sikkerhetsrådet dessverre medvirket til å skape en unødvendig usikkerhet rundt viljen til handling overfor regimet i Bagdad. Det kan ha bidratt til å redusere presset på regimet, men jeg tror dessverre ikke at det har gagnet freden. Jeg er derfor helt enig i hva statsministeren og utenriksministeren gjentatte ganger har uttalt, at enighet i Sikkerhetsrådet var det som kunne avverge en krig. Jeg har også merket meg at utenrikskomiteens leder, Thorbjørn Jagland, har understreket nettopp det samme. Det var gode råd, og flere land burde ha lyttet til disse rådene. Det er derfor god grunn til å beklage at rådet nå var splittet. Det har nemlig svekket FNs autoritet. Men hovedansvaret for at det nå er krig i Irak, ligger likevel utelukkende på regimet i Bagdad. Det var enighet i rådet om resolusjon 1441, med sine krav. Det er helt på det rene at kravene er blitt brutt. Vi må ikke glemme at Irak helt siden 1991 har unnlatte å etterleve Sikkerhetsrådets bindende vedtak og gjort det de har kunnet for å

hindre at våpeninspektørene skulle komme til bunn i sine undersøkelser. Det er Husseins manglende samarbeid og oppfølging av FNs resolusjoner som er årsaken til den konflikten vi nå dessverre har fått.

Jeg sa innledningsvis at krig er et onde. Å ty til militær makt er et nederlag i seg selv. Det tydeliggjør at diplomatiske og politiske forsøk på å løse konflikten har feilet. Men Norge kan selvsagt ikke støtte en krig som ikke klart og helt har støtte i folkeretten og samtidig er knyttet til et vedtak i Sikkerhetsrådet. Nå er vi imidlertid der at krigssituasjonen og krigshandlingene har begynt. Da må vi ikke glemme at regimet i Bagdad er et av de aller verste denne verden har sett. Statsministeren var inne på det. Saddam Hussein har invadert land rundt seg to ganger. Han har brukt kjemiske våpen mot sin egen sivilbefolkning. Han har drept over 5 000 av sine egne i et slikt angrep. Han har faktisk også drept sin egen svigersønn, og han har ikke nølt med å drepe dem som var kritiske til hans regime. Dette er et redselsregime, og jeg understreker for min egen del at jeg ikke vil gråte en tåre om dette regimet blir borte.

Krig vil alltid ramme uskyldige mennesker. Det er derfor viktig å støtte opp om bl.a. Kofi Annans oppfordring til begge parter i krigen om å ta mest mulig hensyn til den sivile befolkning, noe også statsministeren sterkt understreket i sitt innlegg.

Norge har en sterk humanitær tradisjon, og det er viktig at vi bidrar med hjelp til sivilbefolkningen i Irak. Jeg er derfor glad for det statsministeren sa om at nettopp dette er en hovedoppgave, og at dette sporet også vil føres gjennom FN. Det tror jeg er viktig.

La meg nevne helt til slutt tre ønsker som lå i statsministerens redegjørelse: Det var for det første at krigshandlingene raskt måtte være over, for det andre at lidelsene til sivilbefolkningen ble begrenset mest mulig, og for det tredje at Irak og Midtøsten for øvrig nå kunne få en stabil fremtid basert på fred, frihet, sikkerhet og demokrati. Det fortjener så visst denne delen av verden.

Carl I. Hagen (FrP): Jeg takker også statsministeren for en grundig og bred redegjørelse både for hendelsesforløpet og for den nåværende situasjonen.

Fremskrittspartiet har lenge støttet Regjeringens linje i Irak-konflikten, og særlig resolusjon 1441. Vi støttet også ønsket om en ny FN-resolusjon fra FNs sikkerhetsråd. Vi har aldri sagt at det var nødvendig, men vi støttet ønsket.

Vi føler at den norske regjering sviktet sine venner første gang da vi i vårt innlegg i Sikkerhetsrådet nylig ikke gav aktiv støtte til resolusjonsforslaget fra USA, Storbritannia og Spania. Vi burde ha støttet dette resolusjonsforslaget, selv om det ikke gav noen som helst maktautorisasjon eller bemyndigelse.

Det ble jo klart at når særlig Frankrike, Tyskland og Russland unndrog seg det ansvaret de burde ha skjont at de var med på å ta når resolusjon 1441 ble vedtatt, var det ikke mulig for Sikkerhetsrådet å komme frem til enighet. Det skyldes at Frankrike varslet at de ville nedlegge veto, uansett, hvis resolusjonen inneholdt noen au-

tomatikk. Der ligger ansvaret for at det ikke ble noen enighet i Sikkerhetsrådet.

Jeg synes det spesielt er beklagelig når alle er enige om at grunnen til at inspektørene kom noen vei videre, var at USA og Storbritannia tok på seg byrdene med en militær opptrapping med militære styrkebevegelser. Det er gratispassasjerene Frankrike, Tyskland og Russland, og dessverre også delvis Norge, som i realiteten har hindret gjennomføringen av 1441. Man har lagt vanskeligheter i veien for de land som påtok seg byrdene, noe man selv ville nyte godt av. Man ville ha fordelene av USAs og Storbritannias styrker, men man ville ikke selv ta noen av kostnadene og byrdene ved å gjøre det. Norge kunne ha valgt – jeg er glad statsministeren sa at dette var politikk og ikke juridiske betraktninger – å støtte USA, Danmark, Italia, Spania, Storbritannia, Nederland, Polen, Ungarn, Island, Latvia, Litauen, Australia og Japan. Det var et politisk valg som Regjeringen gjorde da de valgte Frankrike, Tyskland og Sverige i stedet.

Når det gjelder folkeretten, sies det i den danske redegjørelse at en bred krets av landet er enig om at en ny resolusjon ville ha vært ønskelig, men ikke nødvendig. Her er det viktig å notere seg at resolusjonsutkastet ikke inneholdt noen bemyndigelse til maktanvendelse, ettersom en sådan bemyndigelse allerede foreligger.

Utenriksdepartementets rettsavdeling sier det samme:

«Etter vår vurdering bekrefter resolusjon 1441 således den fortsatte gyldighet av resolusjon 678 og den autorisasjon av maktbruk som der er nedfelt.»

Der står det klart at FNs sikkerhetsråd autoriserer medlemsland til å bruke alle nødvendige virkemidler til å opprette og gjennomføre FNs resolusjon 660 og alle relevante senere resolusjoner til å gjenopprette internasjonal fred og sikkerhet i området. Det er stadfestet i realiteten av resolusjon 1441. Det er et politisk valg regjeringspartiene og Arbeiderpartiet velger når de prøver å skyve folkeretten foran seg. Jeg er glad for at rettsavdelingen i UD kom med en tilleggsutredning – som vi fikk i dag – som understreker dette enda mer. Det står intet i folkeretten om prosessuelle forhold som statsministeren berørte, og i 1998 støttet Norge – med Arbeiderpartiet – og Danmark bombing av Irak med det samme hjemmelsgrunnlaget som fremdeles foreligger.

Jeg er engstelig for fremtiden. Vår sikkerhet har vært avhengig av USA, Storbritannia og de øvrige NATO-land. Er det virkelig slik at man nå har gamblet og sier at hvis vi blir utsatt for problemer i fremtiden ved et eventuelt nytt og verre regime i Russland – det kan skje, vi vet ikke hva som er situasjonen fremover – må vi regne med å basere vår sikkerhet på Tyskland, Frankrike og Sverige og Finland, i og med at vi har skilt lag med Storbritannia, USA og de andre nordiske NATO-medlemmer Island og Danmark? Det er et ulykkelig valg som Regjeringen og stortingsflertallet her har valgt når det gjelder vår egen fremtidige sikkerhet.

Kristin Halvorsen (SV): Jeg vil gjerne takke statsministeren for redegjørelsen, og ikke minst for standpunk-

tet. Jeg vil gjerne takke for at Norges stemme i det internasjonale samfunnet nå er klar på at dette er en krig vi ikke kan støtte. Det er et standpunkt som har vært under utvikling i løpet av de siste måneder og uker, og jeg tror ikke det har vært uberørt av den mobilisering som har skjedd hos veldig mange mennesker i veldig mange land, som har protestert mot en krig som de mener ikke har legitimitet.

Det jeg tror har opprørt mange, er to ting: Det ene er at trusselbildet ikke har stemt overens med det de selv så. Irak har vært styrt av en grusom despot gjennom mange år, bygd opp av Vesten. Men nå var det en svekket despot, og krig mot ham kunne ikke legitimeres.

Det andre er at FNs våpeninspektører meget klart har sagt ifra om at de kunne oppnå mer, at de kunne oppnå mer på fredens vei og på området nedrustning hvis de kunne ha fortsatt videre. Veldig mange mennesker har ikke fått det til å stemme at man sier at krig er siste utvei, for det virket nettopp som om det ikke var siste utvei i denne konflikten. Derfor er vi fra SVs side veldig glad for at Norges stemme er klinkende klar når statsministeren sier at vi ikke kan støtte denne krigen.

SV er også glad for Regjeringens konklusjon når det gjelder folkeretten. Vi er enig i at en krig uten et klart vedtak fra FNs sikkerhetsråd ikke har legitimitet, og det er det Regjeringen har lagt vekt på. Vi er enig i at Regjeringen argumenterer for det, men vi synes vel kanskje at forståelsen for den motsatte konklusjon argumenteres det litt vel intenst for fra enkelte medlemmer av Regjeringen. Og dette er ganske viktig, fordi denne forståelsen vil legge føringer på hvordan man nå utvikler folkeretten videre framover.

Det er ikke slik at folkeretten hjemler regimeskifte som mål for en militær aksjon. Folkeretten hjemler selvforsvar eller et klart vedtak fra Sikkerhetsrådet som bakgrunn for en militær aksjon. Særlig for små land er det viktig å holde fast ved at Sikkerhetsrådet og FN og den internasjonale rettsorden må ligge til grunn når verden står igjen med én suveren supermakt som tar seg til rette og presser andre land for å følge deres spor, enten det er USAs spor eller USAs FN-spor. Slik sett er det veldig viktig at Norge er klar på dette. Jeg hører statsministeren slik at han beklager krigen, og så hører jeg representanter fra Høyre i den retning at de mest beklager at Sikkerhetsrådet ikke legitimerer krigen.

Nå er vi i en situasjon hvor det kan være lett for noen å skremme med at Norges sikkerhet er truet fordi vårt standpunkt avviker fra USAs og Storbritannias. Det er et poeng som jeg synes man skulle avstå fra i en alvorlig situasjon. Jeg tror faktisk det er slik at trusselbildet er under betydelig endring. Det betyr at en av de tingene man risikerer med denne krigen, er økt rekruttering til terrorvirksomhet og terroraktivitet. Norges standpunkt som sådant i denne situasjonen øker Norges sikkerhet og ikke motsatt, fordi det nettopp kan være en krig som mange mennesker føler ikke har legitimitet, som kan utløse fare for de landenes sikkerhet. Som sådant er Norges standpunkt å ivareta Norges sikkerhet i en krevende sikkerhetspolitisk situasjon.

Vi står nå overfor et sjansespill i Irak, og vi kjenner ikke utfallet. Vi vet ikke om denne krigen tar kort tid eller lang tid. Det vi vet, er at det er gambling med sivile liv, at det er gambling i forhold til rekruttering til terrorvirksomhet, og også at det er gambling i forhold til hva som kommer til å skje framover.

Norge kommer til å ha betydelig økte inntekter så lenge oljeprisen øker på bakgrunn av krigen i Irak. Det gir oss en spesiell forpliktelse til å være raus og konsekvente når det gjelder den humanitære bistanden. Regjeringen skal vite at SV til enhver tid kommer til å støtte en betydelig opptrapping av Norges innsats på den humanitære siden, og vi imøteser at Regjeringen legger fram for Stortinget ytterligere forslag om dette.

For øvrig er det vår plikt å tenke langsiktig i alle valg vi nå står overfor. Vi kan nå ikke investere i nye diktatorer eller nye despoter som kan bli en trussel mot sikkerheten om 10 år eller 20 år.

Jon Lilletun (KrF): Eg takkar statsministaren for ei god og brei utgreiing om dei vurderingane og den politikken Regjeringa fører i Irak-spørsmålet.

Det er ein tung dag å stå her og debattere på når vi veit at det er krig i Irak. Situasjonen er krevjande for verdsamfunnet, for nasjonane og for oss som einskildmenneske. Eg vil gje ros til den norske regjeringa, som aktivt og samvitsfullt har arbeidd med denne saka for å få til ei fredeleg løysing. Det er vel kanskje ikkje så overraskande at eg meiner at den linja har vore klar frå denne krisa begynte å segle opp igjen.

Regjeringa har halde fast på at FN skulle behandle Irak-spørsmålet, fordi FN-sporet var eit alternativ til krig. Denne strategien har vist seg å vere rett. Åtte av ti nordmenn seier det var rett av Noreg ikkje å støtte USA og Storbritannia si avgjerd om å gå til krig. Det tyder på at Regjeringa har gjort ein god og solid jobb.

Kristeleg Folkeparti meiner at bruk av militær makt alltid skal vere absolutt siste utveg når alle andre utveggar er prøvde, og dersom alternativet er verre. I denne situasjonen, slik han var no, meiner vi at ikkje alle vegar var ferdig utprøvde. Trass i mangel på samarbeid frå Saddam Hussein sitt regime, meinte FN sine våpeninspektørar at arbeidet gjekk framover, og Blix bad om meir tid. Det skulle inspektørane ha fått. Poenget i forhold til Irak var å avværpe landet for eventuelle masseødeleggingsvåpen, ikkje ein militær aksjon.

Som statsministeren sa, ligg det ikkje føre eit klart folkerettsleg grunnlag for å gå til krig. Noreg er difor imot denne krigen. Vi gjev dermed eit signal om at Noreg ikkje er med på å utvikle folkeretten i ei slik retning at eit land kan gå til angrep utan at Tryggingrådet legitimerer dette. Kristeleg Folkeparti meiner at den militære invasjonen av Irak ikkje er i samsvar med FN-pakta sitt krav til legitim bruk av militær makt. Årsaka er at Tryggingrådet ikkje har behandla ein ny resolusjon om militær invasjon av Irak. Resolusjon 1441 gav ikkje i seg sjølv eit slikt mandat for bruk av militær makt, men truga med at dette kunne verte konsekvensen dersom regimet i Irak heldt fram sitt manglande samarbeid med våpeninspektørane.

Vi må vedgå at militære trugsmål måtte til for å få Saddam Hussein til å samarbeide. Fyrst ved trugsmål om bruk av militær makt vart inspektørane sleppte inn, og fyrst då fekk inspektørane betre arbeidstilhøve. Trugsmålet verka, og arbeidet gjekk framover på meningsfylt vis. Difor skulle inspektørane ha fått arbeidd der lenger. Her vil eg leggje til at dei som hadde den konklusjonen at makt ikkje kunne brukast same kva, har sjølvsagt heller ikkje stått på FN-sporet. Det er det òg grunn til å seie klart ifrå om her i dag. FN-sporet var òg å ha makt som eit mogleg verkemiddel dersom ein ikkje kom i mål på andre måtar.

Når det gjeld kven det er som har motarbeidd resolusjonen, vart det dessverre her fastlåste posisjonar. Det ikkje å gje meir tid, noko som USA og Storbritannia stod for, er etter Kristeleg Folkeparti sitt syn beklageleg. Men det er heilt opplagt at så raskt som Frankrike var ute og varsla veto sjølv mot kompromissforslag frå Chile og frå Canada, viste det at begge sider gjekk inn i fastlåste posisjonar her. Difor opprettheldt den norske regjeringa prisverdig ynsket om at Tryggingrådet måtte arbeide seg saman.

Vi er urolege, men ingen av oss kan setje oss inn i den redsla og det sinnet som den irakiske sivilbefolkninga har i dag. Same kor lang tid krigen tar og korleis krigen vert utført, vil det føre til tap av sivile liv og store ødeleggingar på bygningar og infrastruktur. Den humanitære situasjonen i Irak før denne krigen var allereie alvorleg. Årsaka til det var regimet i Irak. Med denne krigen no vert den humanitære situasjonen endå meir alvorleg.

Noreg har ein lang tradisjon når det gjeld å gje humanitær bistand. Det skal vi gje no òg. Når folk lir, har vi som samfunn og som einskildmenneske eit ansvar. Menneska i Irak har ikkje skuld i at leiaren deira er ein diktator. Noreg vil difor gje humanitær bistand sjølv om vi ikkje støttar krigen. Det er vurdert frå FN si side at omfanget av internt fordrevne og flyktningar vil vere avhengig av kor lenge krigen varer, og framfor alt av om Saddam Hussein tek i bruk kjemiske og biologiske våpen.

Eg vil avslutte med å slutte meg til dei tre viktige punkta som statsministeren hadde som hovudfokus for framtida. Eg er glad for at så store delar av Stortinget sluttar seg til dei same punkta.

Åslaug Haga (Sp): Jeg vil takke statsministeren for en grundig redegjørelse.

Angrepet på Irak er trist, det er tragisk, og det er meningsløst. Det er trist fordi enhver krig er et nederlag. Det er tragisk fordi de sivile lidelser vil bli store, og stabiliteten i hele regionen kan bli truet. Det er meningsløst fordi våpeninspektørene ikke ble gitt tilstrekkelig tid til å finne ut om det var mulig å avværpe Saddam Hussein på fredelig vis. Våpeninspektørenes arbeid ble avbrutt på et tidspunkt hvor våpeninspeksjonene virket, og hvor irakiske våpen ble ødelagt.

Angrepet på Irak bryter med det grunnleggende prinsippet i folkeretten som innebærer at alle fredelige alternativer til krig må utprøves. USAs såkalte diplomatiske spor har gått ut på å forsøke å samle diplomatisk støtte

om sin egen politikk, såkalt preventiv krig, ikke å løse en konflikt innenfor rammen av FN. Dette viser jo at avvæpning av Irak, som FN har krevd og vi alle støtter opp om, ikke var tilstrekkelig for USA og Storbritannia. Bare et regimeskifte var godt nok, et regimeskifte FN ikke har krevd.

Etter vår mening er folkeretten brutt. Og det er verdt å påpeke at en rekke land, inkludert Storbritannia, i behandlingen av resolusjon 1441 understreket at resolusjonen ikke skulle tolkes dit hen at den innebar automatisk maktbruk. En supermakt som påberoper seg den sterkeste rett som ny doktrine, undergraver folkeretten og alt det Norge har kjempet for internasjonalt i etterkrigstida. Senterpartiet frykter at vi etter det som nå har skjedd, vil kunne få en farligere og mer uforutsigbar verden. Hvis USA skulle kunne tilta seg makt mot etablerte internasjonale kjøreregler, hvorfor skulle ikke da andre land kunne gjøre det samme? Dette blir farligere.

Senterpartiet er glad for at statsminister Bondevik er tindrende klar når han sier at Norge ikke kan støtte angrepet på Irak. Regjeringas begrunnelse for dette må sjølsagt presenteres klart for USA og Storbritannia. Frankrike, Tyskland og Russland bør også gis honnør for at de har hindret det verst tenkelige utfall for FN, nemlig at FNs sikkerhetsråd hadde gitt etter for det amerikanske og britiske ultimatumet så lenge det fortsatt var håp om å finne en fredelig utgang på konflikten ved hjelp av FNs våpeninspektører.

Jeg er djupt uenig med dem som har uttalt at FNs legitimitet er svekket. Tvert imot. Det er maktpåliggende å presisere at FN ikke har svekket sin legitimitet, men snarere greid å beholde sin integritet. FN ville blitt alvorlig svekket dersom Sikkerhetsrådet hadde latt seg presse til krig som kunne vært unngått. Organisasjonen har vist at den ikke er én supermakts forlengende arm. Dette vil gi FN større troverdighet på sikt. Det ville vært alvorlig for FN dersom organisasjonen ble oppfattet som et lydige redskap for enkeltmedlemmer.

Det er befolkningen i Irak som nå må betale prisen for manglende tålmodighet til å finne en fredelig løsning i Irak-spørsmålet. Tusenvis av uskyldige kvinner og barn vil sannsynligvis dø de neste dagene og ukene. Enda flere vil måtte flykte og være prisgitt humanitære hjelpeorganisasjoner. Desto viktigere er det at Norge gjør sitt ytterste for å støtte det humanitære arbeidet som nå er i gang, og dermed begrense sivile lidelser i den utstrekning det står i vår makt. Jeg håper et samlet storting er innstilt på å yte betydelige ressurser til hjelpearbeidet, og er sjølsagt glad for Regjeringas understreking av hvor hardt den vil stå på i dette arbeidet.

FN må få den koordinerende rollen i det arbeidet som nå utføres. Regjeringa må også arbeide aktivt for at FN får hovedansvaret i gjenoppbygginga av Irak. Norske bestrebelsler i gjenoppbygginga, praktisk og finansielt, må kanaliseres gjennom FN. FNs generalsekretær må gis vide fullmakter til å ta grep som kan lindre sivilbefolkningens lidelser. Han må gis aktiv norsk støtte, slik at ikke sivile taper ytterligere i stormaktsspillet.

May Britt Vihovde (V): Ein krig har ingen vinnarar, berre taparar, og krig er alltid eit vonde.

Venstre er motstandar av denne krigen, og finn ikkje å kunna støtta ein krig som heller ikkje har noko klart folkerettsleg grunnlag. Likevel må Noreg ha ei konstruktiv haldning som kan medverka til å moderera partane og minska dei menneskelege tapa og skadane.

Vi må no diverre innsjå at kampen for ei fredeleg løysing på denne konflikten er tapt, og kreftene våre må setjast inn i arbeidet med hjelpetiltak i den vanskelege humanitære situasjonen som vil oppstå. Som statsministeren gjorde greie for, vil Noreg no giera sitt yttarste for dette, både ved dei 160 mill. kr som allereie er løyvde, og ved å auka denne innsatsen. Det støttar sjølsagt Venstre.

Noreg har eit ansvar – og Regjeringa viser vilje til å ta ansvar – for at sivilbefolkninga i Irak ikkje skal oppleva unødige lidningar.

Venstre er òg oppteke av at «olje for mat»-programmet held fram, slik FNs generalsekretær har teke til orde for, og som Regjeringa støttar.

Noreg har òg teke initiativ til å drøfta den humanitære innsatsen med FN i Genève og i New York. Noreg sitt humanitære bidrag er derimot ikkje, og må ikkje under noko omstende bli oppfatta som, noko anna enn ei støtte til sivilbefolkninga. Vårt bidrag er ikkje å sjå på som støtte til nokon av partane i konflikten.

Venstre meiner at denne krigen kunne og burde vore unngått, sjølv om vi meiner at Saddam Hussein så til dei gradar har brote resolusjon 1441. Eit samstemt FN ville hatt makt til å tvinga Saddam Hussein til ei semje om avvæpning av Irak. Eit samstemt FN ville hatt makt til å tvinga Saddam Hussein til å oppfylla intensjonane i resolusjon 1441. Venstre og Regjeringa har heile tida jobba for ei fredeleg løysing. Vi har heile tida jobba for at ei løysing måtte finnast innanfor ramma av FNs tryggingråd. Denne posisjonen har hatt brei støtte både her i Stortinget og i den norske befolkninga. Venstre og Regjeringa har òg meint at Hans Blix og FNs våpeninspektørar burde fått meir tid til å utføra sine oppgåver, rett og slett fordi dei oppnådde resultat i sitt arbeid. Våpeninspektørane var òg dei einaste som ville kunna gitt oss eit godt og nøytralt svar på om Irak faktisk har og har hatt masseødeleggingsvåpen. No vil svaret på dette spørsmålet kanskje koma gjennom bitter erfaring og store menneskelege lidningar.

Det ligg ikkje til einskildmedlemer av Tryggingrådet å definera når «tiden for inspeksjoner og diplomati er ute og tiden for militær handling er inne». Einskildmedlemer av Tryggingrådet har gjennom denne prosessen bidrege til å undergrava den demokratiske verdsordenen og Tryggingrådets mandat.

FN som institusjon er likevel ikkje svekt, og organisasjonen er viktigare enn nokon gong tidlegare. Den styrken og uavhengigheita FN har vist, vil vera avgjerande i arbeidet med å sikra ei stabil framtid basert på fred, fri-dom og demokrati i Irak og Midtausten elles.

Det er òg viktigare enn nokon gong at nasjonar kan samlast og drøfta seg fram til felles løysingar. Internasjonale organisasjonar som EU og NATO har, saman med

FN, ei svært viktig rolle når det gjeld å leggja til rette for ein slik dialog. Ministerrådet i EU er no samla i Brussel for å drøfta Irak, og nettopp i dette forumet er nok usemja stor og splittinga kanskje djup. Vi håpar at statsleiarane i Europa no er seg sitt ansvar bevisst, og at dei i det minste klarer å samla seg om ei felles humanitær løysing for Irak.

Til slutt vil eg ta opp ei svært viktig sak, som er bekymringsfull. I all krig og i alle konflikter er det ein fare for at internasjonal rett blir broten, og at menneskerettane blir sette til side. Det herskar ingen tvil om at irakiske myndigheiter og Saddam Hussein må straffefølgjast av den internasjonale krigsforbrytardomstolen for brot gjorde gjennom fleire tiår. Det er også bekymringsfullt at USA, som no er i krig, ikkje har anerkjent den internasjonale straffedomstolen for krigsbrottsverk.

Venstre er først og fremst oppteke av at dei menneskelege lidningane må unngåast, og at vi må stilla opp med humanitær hjelp så godt det let seg gjera. Derneft er vi bekymra når det gjeld verdssamfunnet og internasjonal rettsorden. Den internasjonale rettsordenen er vår felles forsikring for varig stabilitet og fred i verda, og vi kan ikkje akseptera at han blir neglisjert.

Venstre vonar, som alle andre òg har uttrykt, at denne krigen raskt er over. Og, som statsministeren sa, det viktigaste etterpå er å vinna freden. Vi håper at alle stiller opp for å vinna freden etterpå, for å gi menneska i denne delen av verda fred, fridom, demokrati og tryggleik for mat og helse og andre gode som vi ser på som sjølsagde – det fortener dei verkeleg.

Statsminister Kjell Magne Bondevik: Jeg konstaterer med stor tilfredshet at det er svært bred tilslutning til hovedlinjene i Regjeringens politikk i forhold til Irak-konflikten, og svært bred oppslutning om de konklusjoner vi har truffet. Det eneste avviket i så måte, når det gjelder hovedlinjene og konklusjonene, kommer fra Fremskrittspartiet, og mine sluttkommentarer vil derfor i hovedsak være til en del av de synspunkter partiets parlamentariske leder, Carl I. Hagen, framførte.

Først til noe som Hagen var inne på, hvor det for meg hørt ut som om han mente at det når det gjelder denne saken, ikke stod noe i Utenriksdepartementets folkerettslige materiale om prosessuelle krav. Men det gjør det i det tilleggsnotatet, på ett ark, som Utenriksdepartementet i dag har oversendt de parlamentariske ledere. Siste avsnitt før konklusjonen er om de prosessuelle krav. Det var også dette jeg refererte til i mitt innlegg, og som har ført oss fram til vår hovedkonklusjon, nemlig at det ikke foreligger et klart folkerettslig grunnlag for denne krigen.

Carl I. Hagen var ellers veldig opptatt av hvilke land vi burde støtte og ikke støtte. Vi kunne f.eks. ha valgt å støtte USA og Storbritannia, sa han, men vi hadde valgt å støtte Frankrike og Tyskland. La meg gjøre det helt klart: For den norske regjering har dette ikke først og fremst

vært et spørsmål om å velge mellom land. For oss har det vært et spørsmål om å fastlegge vår politikk og å følge den konsekvent. Det har vi gjort! Det har vi til tider blitt kritisert for. Det har vært journalister, og det har vært stortingsrepresentanter, som har spurt: Støtter dere nå det og det landet i det de sa i går, eller det og det landet i det de mener nå? Det er ikke på den måten Norge skal føre utenrikspolitikk! Vi skal fastlegge vår politikk og følge den konsekvent, og det har vi gjort.

Vi har sagt fra første øyeblikk av at det er FNs sikkerhetsråd som skal stake opp veien videre i denne saken. Det er nå huske på, er at resolusjon 1441 forutsatte ny behandling i Sikkerhetsrådet. Og når Sikkerhetsrådet gjennom flere møter ikke ble enige om et nytt vedtak som autoriserte maktbruk, ja, så er det et uttrykk for at det organ som har ansvaret for å vurdere trusler mot internasjonal fred og sikkerhet, mente at tiden ikke var inne for militær maktbruk. Fredens vei skulle prøves videre. Det var også Norges standpunkt. Å se bort fra dette, slik Carl I. Hagen i realiteten i dag anbefaler, ville etter mitt syn ha vært et klart avvik fra Norges vektlegging av FNs rolle i slike spørsmål. Det fant ikke vi grunn til.

Jeg har for øvrig ingen grunn til å tro at dette er et ulykkelig valg med hensyn til vår framtidige sikkerhet, slik Hagen antyder. Presidenten i USA, vår fremste NATO-allierte, har jo personlig overfor meg klart forsikret at vårt nære og gode samarbeid både bilateralt og i NATO vil fortsette, og har uttrykt respekt for at allierte og venner kan ha ulike meninger.

Når det gjelder venner, setter jeg faktisk aller mest pris på dem av mine venner som våger å si fra også når de er uenige med meg, som gir meg råd om å korrigere kursen hvis de synes den er gal, og ikke bare taler meg etter munnen. Det er virkelig gode venner! Vennskap forutsetter jo ikke enighet i enhver situasjon om enhver sak. Dessuten er det flere NATO-land som har andre synspunkter enn USA og Storbritannia på spørsmålet om militær maktbruk i Irak nå.

Jeg tror jeg stopper ved dette. Jeg registrerer at det har vært en svært bred oppslutning om Regjeringens standpunkt, om hovedlinjene i vår Irak-politikk. Det er viktig, for en bred enighet om utenriks- og sikkerhetspolitikken er i seg selv en styrke, og det gir oss en trygghet i vårt videre arbeid også med denne saken.

Presidenten: Debatten om redegjørelsen er avsluttet.

Presidenten vil foreslå at statsministerens redegjørelse om Irak-spørsmålet vedlegges protokollen. – Det anses vedtatt.

S a k n r . 2

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Møtet hevet kl. 11.15.